Despre metaretorică…

Am citit cu interes editorialul domnului Eugen SIMION din Ziua (Sambata, 22 aprilie 2006). Este o perlă de bună retorică, o replică deşteaptă la ideile publicate în Aldine, la care domnul Eugen SIMION se raportează în editorialul său; scriind despre "retorica reformei" îmi permit să numesc editorialul domnului Eugen SIMION o foarte bună metaretorică. Prin astfel de discursuri multe dintre ideile progresiste pe care le-am promovat în calitate de consilier al ministrului educației şi cercetării au fost distorsionat prezentate şi/sau eficient blocate înainte de a ajunge în sistem. Spre exemplu, având întâlniri cu mai mulți membri distinşi ai Academiei Române am rămas stupefiat să văd cum au perceput unii dintre aceştia Ordinul ministrului educației şi cercetării referitor la conducerea de doctorat. Deşi în Ordin se spunea negru pe alb că doar cei care vor dobândi titlul de profesor pe baza acestor noi criterii vor putea avea şi conducere de doctorat, s-a acredita "eficient" ideea că toți profesorii pot conduce doctorate (adică şi cei care au obținut acest titlu înainte de apariția acestor Ordine), ceea ce era desigur ilar, considerându-se valoarea scăzută a standardelor prin care unii au devenit profesori cu ani în urmă.

Revenind la editorialul domnului Eugen SIMION, văzut prin prisma logicii şi argumentării, spun că eu am încercat să lansez în discuție anumite idei care cred că merită analizate dincolo de retorică.

1. SUA (dar şi Marea Britanie, Japonia etc.) nu are Institute ale Academiei. Academia este un for de consacrare profesională, care este consultat în problemele majore ale cercetării. Academicienii sunt profesori universitari şi/sau cercetători în cadrul universităților sau a unor Institute Naționale; şi cred că nu putem spune că acest țări nu fac cercetare fundamentală. Eu ştiu că sunt cele mai reprezentative în lume în acest domeniu! Dacă această idee este bună pentru SUA, Marea Britanie, Japonia etc. cred că merită să o analizăm serios şi non-defensiv şi noi! Aceasta mai ales în contextul în care analizele scientometrice arată clar că Institutele Academiei Române nu sunt atât de performante cum afirmă domnul Eugen SIMION ci dimpotrivă, sunt puțin performante prin raportare la setul de bune standarde şi practici internaționale (cu excepția a trei/patru dintre cele câteva zeci care există)! Eu cred că Academia Română ar avea de câştigat, ca imagine şi prestigiu, dacă ar fi organizată după modelul performant al Academiei din SUA.
2. Sistemul ISI nu este ceva care există dacă ne place sau care nu există dacă nu e place! Rapoartele Comisiei Europene (UE) şi cele ale Fundației Pentru Ştiință (SUA) utilizează aceste date pentru a evalua comparativ performanța în cercetare la nivel internațional, evaluări exprimate în rapoarte către UE şi Congresul SUA, şi care stau la baza politicilor de dezvoltare în domeniu. Eşti în ISI contezi şi eşti vizibil; nu eşti în ISI eşti o stea locală! Evident că analizele calitative de finețe nu sunt înlocuite de sistemul scientometric de tip ISI; ele se fac însă după ce ai atins un anumit prag ISI, altfel, producem personalități ştiințifice "de mare anvergură locală"! Ştiințele exacte în România (inclusiv în cadrul Academiei Române) sunt destul de bine ancorate în sistemul ISI. Din păcate, spre deosebire de alte țări, începând din perioada comunistă, ştiințele socio-umane din România şi-au dezvoltat o cutumă de a publica mai ales național şi local. Aceasta s-a datorat probabil şi impactului mai mare pe care ideologia comunistă l-a avut asupra

acestor ştiinţe, impact care a făcut ca producţiile ştiinţifice ale acestora să nu poată pătrunde în „fluxul principal de informaţii" internaţionale, ca urmare a amestecului aspectelor ştiinţifice cu cele ideologice. Revoluţia anticomunistă le-a prins pe unele dintre aceste ştiinţe „defazate" faţă de nivelul internaţional, astfel că şi-au dezvoltat o argumentare postfactum pentru a păstra cutuma publicării naţionale şi implicit imaginea domeniului. Adevărul este că dacă în literatura internaţională (ISI) pot să apară analize privind vechii regi ai Nigeriei ar fi extrem de bine primite analize comparative între Eminescu şi Schopenhauer, între monoteismul dacic şi cel iudaic, între procedurile actuale de drept românesc şi dreptului roman etc. Din păcate aceste teme nu sunt abordate în ţară la o anvergură internaţională, deşi ele sunt teme care îşi pot găsi locul la nivel internaţional, revistele de specialitate fiind interesate de acest tip de analize specifice, care sporesc diversitatea. Există revistele indexate ISI "Communist and Post-Communist Studies" şi "Post-Communist Economies", în care există 1 singur articol din România în ultimii 5 ani; cine dacă nu noi ar trebui să ne pricepem la tematica promovată de această revistă? Această ignoranţă apare şi din cauză că: (1) mulţi cercetători din aceste domenii nu cunosc suficient de bine o limbă străină pentru a scrie performant (argumentativ); (2) este mai comod să eviţi testul acid al unor teorii/perspective personale la nivel internaţional când ele îţi asigură o poziţie importantă în ţară. Scurt spus, sistemul ISI, cu limitele inerente oricărui sistem, este criteriul primar de evaluare a performanţei ştiinţifice, analizele calitative şi de nuanţă venind după ce s-a trecut un prag ISI. Este fundamental ca ştiinţele socio-umane din România să se înscrie în această tendinţă, renunţând la cutuma de a publica naţional şi la miturile însoţitoare (pentru detalii vezi prezentarea mea detaliată la www.ad-astra.ro), care au dus la situaţia în care oamenii de cultură români valoroşi sunt practic necunoscuţi la nivelul literaturii internaţionale de profil. Practic nici un gânditor român nu a influenţat serios tendinţele internaţionale actuale la nivelul societăţii, vocea lor, deşi poate că avea ceva de spus, neajungând la nivel internaţional, practic nu contează! De ce cei de la şcoala de drept, litere, economie de la Harvard (şi alte universităţi de prestigiu) pot publica în reviste ISI, dar cei din România consideră că acest lucru este imposibil prin prisma naturii domeniului?

Eu am lansat aceste idei, mea culpa, fără argumentaţia din spatele lor din cauza spaţiului restrâns care mi-a fost pus la dispoziţie în Aldine. Scurt spus, m-am adresat intelectualilor care ştiau istoria din spatele acestora. Nu mă aşteptam însă ca aceste idei să fie contra-argumentate atât de distorsionat (dar frumos şi de impact pentru novici!). Domnul Eugen SIMION, inteligent şi mai pragmatic s-a adresat „mediei plus/minus o abatere standard", mizând pe efectul asupra masei. Acestea fiind spuse, eu cred că este bine ca aceste idei să facă obiectul unei discuţii publice, cu argumente şi mai puţină metaretorică, adică unui discurs care să se adreseze celor peste nivelul: „medie plus o abatere standard". Cred că doar după ce am clarificat la acest nivel ceea ce dorim să facem, ne putem întoarce şi la discursuri de popularizare a acestor idei la nivelul masei largi.

Conf. univ. dr. Daniel DAVID, Universitatea Babes-Bolyai
Fost consilier personal pe probleme de cercetare al ministrului educaţiei şi cercetării (2005)